

סנהדרין צב-ב

עניין: שתי תחיית המתים

רדב"ז ח"ב ס"י תתלט

באמת משל היה דמיון וכו' המבואר מזה המאמר הוא שחזקת הלדיקים שעתיד הקב"ה לחיות מתים כלל אלא יחיו חיים ארוכים בגוף ונפש וישתמשו בחושים לעבודת יורשם ובאלף ה' יודקת גופם ובשרם כענין שהיה באלוהו וחזקת או קרוב לזה עד שיכולו לשוט על פני המים בלי עיפות ויגיעה וינהיג מזון השכינה בלי מאכל ומשחה כענין משה ואלוהו וכינה את המעלה הזאת בכינוי בפנים להשמיע את האזן כי אין בכל בעלי החיות קל כבעלי הכנפים וזו תכלית מעלת הלדיקים ועובדי ה' והטוב האופן להם אשר אין להם רחםם וזלזולם ויחזקת יעשה למחכה לו • וא"ת כי מלשון רש"י ז"ל משמע שהם מתים אלא

שהחיים יחזקאל שחזרו לעפר • וכו' כי א"י קבלתי מהחכמים הראשונים כ"ג דברי תחיות יינהו חזקת כענין לבית המשיח ללדיקים אשר מתו בגלות וסבלו לחרות ולא ראו בטובתן של ישראל כדי שיראו בטובה הסיא ויזכו לראות בית המקדש בתיקומו ומקריבין עליו עולות • והחיים השנים לסוף ימות המשיח כענין לאלף השביעי ועליהם כתוב ורבים מישיב אדמתם עפר יקולו וגו' וכן כתב הריב"ז ז"ל בשם רבותיו וכן העלתי בשבועה אחרת והשגחתי כי היכי דבשמיטת השנים אשר עתידין לייבשם מיד לעולם שכולו טוב וכולו ארוך יחיו ולא ימותו כדי שיזכו בגוף ונפש כפי משל הסומא והחיה לליכא למימר לעמוד בדיון לבד דא"כ לא יתקיים המשל יפה כך בני החיים הראשונים יחיו ולא ימותו דאין חילוק בין שתי החיות אלא מכל הכי טעמי משמע שהלדיקים שעתידים לחיות לא ימותו עוד כאשר נראה מפשט המאמר • וכ"ת א"כ מי נתן גופות בעולם שכלו טוב קשיא זו הקשה תנא דבי אליהו ותיקן דקב"ה עבדו להו כנפים כלומר יודקת הגוף עד שישוב כמלאכי השרת בעלי כנפים והם מקבלים תנחול לדקתם בגוף ונפש • ואם תקשה עלי קרא דכתיב כי הגער בן ק' שנה ימות משמע דליכא מיתתו • י"ל דהך קראי ודכוותיהו איירי בנולדים אחר בריאת המשיח ובאחרת שראו בריאת המשיח שיחיו חיים ארוכים לבסוף יעממו טעם מיתתו וכן כתב הרמב"ם ז"ל כי מלך המשיח ימות וימלך בנו אחריו • אבל הלדיקים שכבר טעמו טעם מיתתו וחיו בשביל לדקתם לא ימותו עוד • א"כ דהך קראי באומות העולם והכי משני בחלק. ולכן אני אומר כי לא היתה כוונת רש"י ז"ל למה שכתבתי מפשט לשונו ומה שבשר מתקיים עליהם עד שישובו ויחיו לעתיד לבא אין הכוונה שימותו אלא שיתקיים הבשר עליהם זמן מרובה שלא כעצמו של עולם שכתבתי של אדם כלים ואובדים וימות באפיסת הכחות והכי דייק לישנא דעליהם דאם כבר מתו מאי עליהם הכי ה"ל למימר והבשר מתקיים • ומה שכתבתי עד שישובו ויחיו לעתיד לבא ה"פ עד שישובו לחיות חיי העולם הארוך והטוב כאלו הם חיים חדשים בערך הראשונים • ומה שכתבתי הו"ל ואינם נקברים בארץ אין הכוונה שמתו ולא נקברו אלא ה"פ הו"ל ולא מתו ונקברו בארץ דבשלמא שאר בני אדם כיון שמתו ונקברו הרי הם בעומים אבל הלדיקים הללו כיון דלא מתו ונקברו היכן הם אותם אלף שנה • חדע שקר הוא דאי מיתו וגופן קיים מאי פריך היכן הם והלא איפשר שיחיו מוטלין על פני הארץ שהרי שיחא אלפי סוי עלמא וחד חריב אמרו ולא שיחזרו העולם לחסו ובכו אלא שיחיה חרב מאין כל מי ולהכי פריך שפיר כיון שהוא חרב מאין אדם ובשמה וכל עוף השמים נדדו הלכו הקד לדיקי היכן הם :

זהר מדרש הנעלם

וירא דף קטז

אשר אהבת וגו' הכא חית לאסתכלא האי אומנא דאפיך כספא ממקורא דארעא מאי עבד • בקדמיתא מעייל ליה בער דליק עד דנפיק *מניה כל זוממא דארעא והא אשתארת כספא אכל לא כספא שלימחא לבתר מאי עבד מעייל ל' בנור' כדבקדמיתא ומפיק מניה [ד] כטייפי כד"ל (משלי כה) הגו סיגים מכסף וגו' וכדן הוא כספא שלימחא בלא ערבוזא קד הקב"ה מעייל האי גופא תחות ארעא עד דמתקרב כוליה ונפיק מניה כל זוממא בישא ואשתארת ההוא [ה] תרודו רקב ואחבני גופא מני' ועד כען הוא גופא [ו] לא שלים לבתר ההוא יומא רבא דכתיב (זכריה יד) ויהיה יום אחד הוא יודע ל' לא יום ולא לילה המתעמרן כלוה בעפרא כדבקדמיתא מן קדם דחילו ותקפו דקב"ה ה"ד (ישעיה ב) ובאו במערות לורים ובמחלות עפר מפני פחד יי' ומהדר גאווה וגו' ונפיק נשמתיהו ומתעכל ההוא תרודו רקב ואשתארת גופא דאחבני תמן (נ"ל נהורא) דיליה כנהורא דשמשא וכנהורא דרקיעא דכתיב (דניאל יב) והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע וגו' וכדן כספא שלים גופא שלימחא בלא ערבוזא אחריתא (ד) דאמר ר' יצחק

לשם ספר הדע"ה ח"ב

דרוש ד' ענף יב ס"י ט

ובמחלות עפר מפני פחד ה' ומהדר גאווה (והוא ג"כ בבית המשיח כמ"ס צ"פ שמות ז' ב' ופ' פנחס רמ"ג א') ונפיק נשמתיהו (ר"ל שהרבה ימותו מגולד הפחד ואימה) ומתעכל ההוא תרודו רקב (ר"ל כי מעת בריאת המשיח עד זמן תחיית המתים הנה אז יחזור להתעכל גם העצמות וחומרית הגוף ג"כ) ואשתארת גופא דאחבני תמן • נהורא דיליה כנהורא דשמשא וכנהורא דרקיע כו' • ור"ל כי בעת בריאת המשיח יבנו כל הגופות מתחילה עשורים ונקיים מזהבא אכל יהיו עדיין בחומרית ועצבית ואח"כ יתעכלו גם הם ויחזרו להבנות בעת תחיית המתים מוחללים ומאירים כאור השמש וכזהר הרקיע • וכ"ז הוא בהמתים שמתו כבר והיה מיתתם ע"י מלאך המות אבל בכל הדור שזכו לבריאת המשיח הם ימותו אח"כ ויהיה מיתתם ע"י הקב"ה עלמא ע"ד מיתת האבות ומשה ואהרן ומרים

בן יהוידע

ובספר אור החמה הביא ביאור דברים הנז' בשם רבינו מהר"ם ז"ל, וז"ל פירוש כי שתי תחיות הם, א' בבית המשיח, אשר אז יקומו המתים מקברותיהם, ואז יודקת חומרם קלף, ויתקיימו בימות המשיח ויהיו אורכים ושוים ופריים ורבים בטהרה ובקדושה כנודע, אמנם בשב"כ שהוא אלף השביעי שאז נאמר בו שאין בו לא אכילה ולא שחיה וט', לכן נריך ויכרך אחד יותר ויהיו בנקיקי הסלעים, שאז נקרא יום הדין הגדול, ואז ימותו שעה אחת ויזדככו תכלית הזמן, באופן שאז יתעלה הגוף בערך הנפש והיה רוחני כמו ממש. והנה אלף השביעי עליו נאמר והיה יום אחד הוא יודע ל' לא יום ולא לילה, כי יום שבת שמשו המאורות בלילה כמו היום, ולכן לא נאמר בו ויהי ערב ויהי בקר, וזהו לא יום ולא לילה, ועל אותו זמן נאמר והיה הנשאר בליון והגומר בירושלם קדוש יאמר ל', כי אפילו הגוף יודקת בערך הנפש ואז יקבלו הגופים פעם אחרת נשמותיהם בערב שבת בעת כניסת שבת ביום אלף השביעי ע"ש :

ועוד

כתב שם במדרש הנעלם, שהגוף אחר התחיה נקרא יחזק, והוקשה לו מה יש בעקידת יחזק כדי לשחטו דמיון על אחר התחיה, וביאר שם על מיתת תנינא דחורין למות פעם שנית, כדי לייבשם שחיה הוא אלף השביעי, ולפי שאין זו מיתת גמורה כראשונה, כי לא היתה אלא רק ג' ימים, שנאמר יחיונו מיומים ובימים השלישי יקיימו ונחיה לפניו, לכן נקראת זאת עקידת יחזק, שהיא כעקידת יחזק שלא מת ממש, אלא נעקר לפי שעה, ונחשב כאלו מת, ונשבע הקב"ה שאח"כ לא ייבשה את אברהם שהיה הנשמה, כי אז כבר הגוף נקרא יחזק הוא כספא נקיה עכ"ל ע"ש :

והנה

עינא דשפיר חזי, יראה כמה מילין שפירין אהנו למידן ממדרש הנעלם הנז', וממואל דבר למדנו דמ"ס המאמר כאן לדיקים שעתיד הקב"ה להחיותם אין חזקתן לעפרם, הכוונה הוא לדיקים שמתו אחת אחר בריאת המשיח שהיה התחיה הראשונה כאשר ימותו מיתת שניה אח"כ שהוא שעה אחת, דהיינו שיעור שני ימים כדי לייבשם לאלף השביעי, לא יחזרו לעפרם במיתת שניה הריא כאשר היה להם במיתת הראשונה, אלא יאמר גופא קיים, כמו שהוא באדם שהוא מתעלף וישן, ואחר מיתתו זו השנית, אז יחיו תחיה השנית, וישארו קיימים לעולם בזכר גדול שיהיה הגוף בערך הנפש, ובמפריש בדברי רבינו מהר"ם ז"ל הנז' • ולפי' דרש קדוש יאמר ל', היינו על זמן שאחר תחיה השנית קדוש יאמר ל', מה קדוש קיים כן הוא קיים ולא ישוב לעפרו, ואומר כל הכתיב לחיים בירושלים, זו תחיה השנית :